

Περιεχόμενα

Αρχαιολογικοί Χωροί Νομού Πέλλας

Αρχαία Εδεσσα

Αρχαία Πέλλα

Τα ψηφιδωτά δάπεδα

Το Ανάκτορο

Η Αγορά

Αλωρος Πέλλα

Αρχαία Κρηνη

Ο Προϊστορικός Οικισμός του Αρχοντικού Γιαννιτσών

Θέση και Παλαιοπεριβάλλον

Ο Οικισμός

Η Ρωμαϊκή Αποικία της Πέλλας

Τα Λουτρά του Μεγάλου Αλεξάνδρου

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Πέλλας

Αρχαιολογικοί Χωροί Πελλας

Αρχαία Έδεσσα

Η αρχαία Έδεσσα υπήρξε μία σημαντική πόλη της Μακεδονίας, κτισμένη πάνω στο σημαντικότερο φυσικό πέρασμα, που συνέδεε την άνω ορεινή με την κάτω πεδινή Μακεδονία.

Η πόλη απλωνόταν σε δύο επίπεδα: Η Ακρόπολη βρισκόταν στην άκρη του βράχου της σύγχρονης Έδεσσας, ενώ η κάτω πόλη στους πρόποδες του βράχου στην πεδιάδα, που λόγω της βλάστησης φέρει την ονομασία Λόγγος. Η αστική οργάνωση της ολοκληρώθηκε τον 4ο αι. π.Χ., οπότε και αναφέρεται σε επιγραφικά κείμενα της πόλης. Διάφορα γεγονότα των πολεμικών συγκρούσεων των διαδόχων του Μ. Αλεξάνδρου, πραγματοποιήθηκαν στο έδαφος της.

Από την Έδεσσα κατάγεται ο Χρυσόγονος, στρατηγός του βασιλιά Φιλίππου του Ε' (220-179 π.Χ.) Γιος του τελευταίου υπήρξε ο Σάμος, γνωστός μακεδόνας επιγραμματοποιός. Κατά τη διάρκεια των ρωμαϊκών χρόνων η πόλη απολαμβάνει τα ευεργετήματα της Pax Romana. Κόβει νομίσματα στον εμπροσθότυπο των οποίων υπάρχουν οι προτομές των αυτοκρατόρων και πίσω καθιστή η θεά Ρώμη, που στεφανώνεται από την πόλη της Έδεσσας.

Από τις επιγραφικές μαρτυρίες κυρίως είναι γνωστό ότι στην πόλη υπήρχε βουλευτήριο, γυμνάσιο, θέατρο και ναοί για τη λατρεία του Δία Ύψιστου, του Διόνυσου, της Άρτεμης, της Μητέρας των Θεών και της Μας. Από το ναό της τελευταίας θεότητας διασώζονται αρχιτεκτονικά μέλη, που είναι κατάγραφα με απελευθερωτικές επιγραφές δούλων.

Το β' μισό του 3ου αι. μ.Χ. εξαιτίας των βαρβαρικών επιδρομών παρατηρούνται εκτεταμένες επιδιορθώσεις του τείχους. Κατά τη διάρκεια των παλαιοχριστιανικών χρόνων η Έδεσσα εξακολουθεί να αναφέρεται ως *civitas* στα οδοιπορικά, καθώς και στο Συνέκδημο του Ιεροκλέους. Το 479 μ.Χ. αποτέλεσε την έδρα των βυζαντινών στρατιωτικών

δυνάμεων στις πολεμικές επιχειρήσεις εναντίον των Γότθων. Οι επιδρομές των Αβαροσλάβων τον επόμενο αιώνα, σε συνδυασμό με μία σειρά από φυσικές καταστροφές πρέπει να υπήρξαν η αφορμή για τη σταδιακή εγκατάλειψη της Κάτω πόλης, για τον

περιορισμό της κατοίκησης στην περιοχή της Ακρόπολης και τη μετατροπή της κατά τα μεσοβυζαντινά χρόνια σε Θεοφρούρητο κάστρο των Βοδενών".

Αρχαία Πέλλα

Ο βασιλιάς Αρχέλαος μετέφερε στο τέλος του 5ου αιώνα με αρχές 4ου αιώνα την πρωτεύουσα του μακεδονικού βασιλείου από τις Αιγές στην Πέλλα. Οι λόγοι της απόφασης είναι κυρίως πολιτικοί και οικονομικοί. Η παραθαλάσσια θέση και η εύφορη ενδοχώρα της Πέλλας εξασφάλιζαν την ανάπτυξη του εμπορίου και την εύκολη πρόσβαση και επικοινωνία με τις υπόλοιπες πόλεις-κράτη. Ο Αρχέλαος επιθυμούσε να οργανώσει μία σημαντική πόλη. Προσκάλεσε στην αυλή του σημαντικούς ποιητές και ζωγράφους όπως τον Ευρυπίδη, το Χοιρίλο, τον Αγάθωνα και το Ζεύξη.

Η Πέλλα ήταν πρωτεύουσα του μακεδονικού κράτους από το τέλος του 5ου αι. π.Χ. Γνώρισε τη μεγαλύτερη πολιτική, πνευματική και καλλιτεχνική ανάπτυξη της κατά τα χρόνια των Μακεδόνων βασιλέων και της ελληνιστικής εποχής. Το 382 π.Χ. αναφέρεται από τον Ξενοφώντα ως «η μέγιστη των εν Μακεδονία πόλεων (Ξεν. Ελλην., 5.2.13). Τα σπουδαιότερα αρχαιολογικά ευρήματα από τις ανασκαφές στην περιοχή της αρχαίας Πέλλας είναι:

Αρχαιολογικοί Χωροι Πέλλας

Κατά το β' μισό του 4ου, του 3ου και του 2ου αιώνα η Πέλλα έζησε χρόνια μεγάλης ακμής. Η ρυμοτομία της ακολουθούσε το Ιπποδάμειο Σύστημα, οργανωμένη σε οικοδομικά τετράγωνα. Πλακόστρωτοι δρόμοι ξεκινούσαν από το λιμάνι και κατέληγαν στην κεντρική λεωφόρο της αγοράς. Οι πλούσιες ιδιωτικές οικίες με τα ψηφιδωτά δάπεδα, το συγκρότημα της αγοράς με τα εργαστήρια παραγωγής και τα καταστήματα, τα δημόσια ιερά μαρτυρούν τον πλούτο της πόλης και των κατοίκων της. Το οργανωμένο σύστημα υδροδότησης και αποχέτευσης αποτυπώνει την ποιότητα της ζωής στην Πέλλα.

Το 168/167 π.Χ. οι Ρωμαίοι καταλαμβάνουν και λεηλατούν την Πέλλα ενώ στις αρχές του 1ου αιώνα π.Χ. καταστρέφεται από σεισμό. Το 30 π.Χ. οι Ρωμαίοι οργανώνουν στη θέση Βόρεια των Λουτρών, τη νέα Πέλλα, όπου εγκαθίστανται παλαίμαχοι στρατιώτες του Αυγούστου.

Στους αιώνες που ακολούθησαν οι προσχώσεις του Αλιάκμονα, του Αξιού και του Λουδία απομάκρυναν τη θάλασσα και χώμα κάλυψε την καταστραμμένη πόλη. Ο μύθος όμως της Πέλλας συνέχιζε να ζει. Η συστηματική ανασκαφή που ξεκίνησε την άνοιξη του 1957 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα φέρνει στο φως την αρχαία πόλη και αποκαθιστά τη γνώση μας γι' αυτήν.

Ο αρχαιολογικός χώρος της Πέλλας περιλαμβάνει τον οικιστικό τομέα όπου βρίσκονται οι ιδιωτικές οικίες των ελληνιστικών χρόνων, όπως η οικία των κονιαμάτων, του Διονύσου, της Ελένης, του Ποσειδώνα. Περιλαμβάνει επίσης το συγκρότημα της αγοράς επιφάνειας 70.000 τ.μ., όπου αναπτυσσόταν η εμπορική δραστηριότητα. Βόρεια βρίσκεται το ιερό της Αφροδίτης-Κυβέλης. Τη γνώση μας για τα δημόσια ιερά της Πέλλας συμπληρώνουν το ιερό του θεραπευτή θεού Δάρρωνα στην περιοχή του αρδευτικού καναλιού και το Θεσμοφόριο προς τιμήν της Δήμητρας Θεσμοφόρου στο ΒΑ άκρο της πόλης. Τα μνημεία του αρχαιολογικού χώρου της Πέλλας ανήκουν στην ελληνιστική περίοδο. Λείψανα της κλασικής πόλης έχουν εντοπισθεί στην περιοχή του αρδευτικού καναλιού, δεδομένο που ενισχύει την υπόθεση ότι ο πυρήνας της εκτεινόταν στο νότιο τμήμα του αρχαιολογικού χώρου.

Τα ψηφιδωτά δάπεδα

Απεικονίζουν το Διόνυσο πάνω σε πάνθηρα, το κυνήγι του λιονταριού, το γρύπα που κατασπαράζει το ελάφι, την αρπαγή της ωραίας Ελένης και την αμαζονομαχία. Τα ψηφιδωτά στεγάζονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Πέλλας

Το Ανάκτορο

Βρίσκεται σε μία έκταση άνω των 60.000 τ.μ. στην κορυφή του λόφου στα δυτικά της σημερινής πόλης. Τα ερείπια του κτιριακού συγκροτήματος, της περίστυλης αυλής, των στοών κ.λπ. χρονολογούνται από τον 4ο αιώνα π.Χ. και ύστερα.

Η Αγορά

Στο κέντρο της αρχαίας πόλης, σε μία έκταση μεγαλύτερη των 70.000 στρεμμάτων, αποκαλύφθηκε η αγορά της Πέλλας. Η αγορά ήταν το διοικητικό, εμπορικό και καλλιτεχνικό

Αρχαιολογικοί Χωροί Πέλλας

κέντρο της αρχαίας Πέλλας. Αυτό φαίνεται από τα πολλά εργαστήρια κεραμικής, κοροπλαστικής, επεξεργασίας μετάλλων, αρωματοποιίας και καταστήματα πώλησης προϊόντων που υπήρχαν εκεί. Στο Αρχαιολογικό Μουσείο εκτίθενται ευρήματα από την αγορά. Μεταξύ των άλλων υπάρχουν προϊόντα των κεραμικών εργαστηρίων του 3ου και 1ου αιώνα π.Χ., μήτρες που χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή ανάγλυφων αγγείων, μήτρες και ειδώλια από τα εργαστήρια κοροπλαστικής.

Ιερά

Έχουν ανακαλυφθεί ευρήματα από ένα Θεσμοφόριο και από το Ιερό της Αφροδίτης και Κυβέλης. Αυτά εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Πέλλας. Επίσης, έχει έλθει στο φως το Ιερό του Δάρρωνα (Ασκληπιείου) που βρισκόταν στην περιοχή ενός δρόμου ο οποίος ένωνε το λιμάνι με την αγορά.

Αλωρος Πέλλα

Επί του Αλμωπαίου ποταμού, ο αρχαίος οικισμός ΝΑ του Δ.Δ. Αλώρου, Δήμου Αριδαίας, Ν. Πέλλας, υπήρξε μία από τις πόλεις της αρχαίας Αλμωπίας, όπως γίνεται φανερό από την οχυρή μορφή του και από τη σημαντική θέση του με έλεγχο της πεδιάδας, που απλώνεται μπροστά του.

Ο οικισμός κατοικείται από την ύστερη εποχή του χαλκού μέχρι και τα υστερορωμαϊκά χρόνια, όπως έγινε φανερό από τις περιορισμένες ανασκαφικές έρευνες το διάστημα 1996-2000, που πραγματοποιήθηκαν με το χρηματοδοτούμενο από το ΕΑΠΤΑ πρόγραμμα "Ανάδειξη αρχαιοτήτων Αλμωπίας" καθώς και από το ΥΜΑΘ.

Με τις ανασκαφικές έρευνες συγκεντρώθηκαν στοιχεία για την οχύρωση του οικισμού και σε περιορισμένα οικιστικά κατάλοιπα στο εσωτερικό. Στη δυτική οχύρωση που καθαρίστηκε σε μήκος 150 μ. διαπιστώθηκε μία ανώτερη ασβεστόκτιστη φάση των υστερορωμαϊκών χρόνων και τμήματα της παλιότερης ελληνοιστικής περιόδου. Αντίστοιχες φάσεις διαπιστώθηκαν στην πύλη του οικισμού, που έχει διαστάσεις 7x7,80 μ.

Αρχαία Κρήνη

Η Αρχαία Κρήνη είναι το μόνο ορατό ολοκληρωμένο αρχαίο κτίσμα εντός του σύγχρονου οικισμού της Πέλλας και μέχρι σχετικά πρόσφατα εκτός από αξιοθέατο, λειτουργούσε προσφέροντας το καθαρό νερό της στους κατοίκους αλλά και στους επισκέπτες της πλατείας. Κατά τα τελευταία

Αρχαιολογικοί Χωροι Πελλας

χρόνια η «φωνή του νερού» της έχει σιγήσει λόγω της μόλυνσής του από αστικά απόβλητα και φυτοφάρμακα. Καθώς η σημασία της κρήνης έχει μειωθεί πλέον, μετατράπηκε σε χώρο παιχνιδιού για τα παιδιά και χώρο αναψυχής για τους ενήλικες, ενώ έχει υποστεί αρκετές φθορές και παρεμβάσεις που καθιστούν το μέλλον και τον χαρακτήρα της αβέβαιο. Με διάφορες εκπαιδευτικές δράσεις που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν κατά καιρούς, η κρήνη έγινε επίκεντρο εκπαιδευτικών παιχνιδιών και απέκτησε φωνή, καθώς διαπραγματεύθηκε και αναλύθηκε από τους ομιλητές η σημασία της στη ζωή του χωριού, αλλά και στην επιδιωκόμενη τουριστική ανάπτυξη της Πέλλας.

Την ακολουθούν πολλές παραδόσεις, θρύλοι και μύθοι. Σε μια απ' αυτές ο τοπικός βασιλιάς προκειμένου να νυμφευθεί μία βασιλοπούλα από ορεινή τοποθεσία χρειάστηκε να κατασκευάσει υπόγειο αγωγό για να φέρει νερό καλής ποιότητας από ψηλά, απαραίτητη προϋπόθεση για να εγκριθεί ο γάμος, καθώς η περιοχή μαστιζόταν από ελονοσία. Υπάρχουν κι άλλες πολλές με νεράϊδες, δράκους κι άλλα στοιχεία που την συντρόφευαν και την προστάτευαν, όπως συμβαίνει συνήθως με το νερό πατροπαράδοτα στην ελληνική επικράτεια.

Ο Προϊστορικός Οικισμός του Αρχοντικού Γιαννιτσών

Οι ανασκαφές στην τούμπα του Αρχοντικού που ξεκίνησαν το 1992, αποκαλύπτουν αλληπάλληλες φάσεις ενός προϊστορικού οικισμού, οι οποίες ξεκινούν από το τέλος της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού και συνεχίζονται έως την Ύστερη Εποχή του Χαλκού (2300-1300 π.Χ.). Στόχος της έρευνας τέθηκε από την αρχή η μελέτη όλων των όψεων του προϊστορικού αυτού οικισμού, δηλαδή η ανασύνθεση των στοιχείων που σχετίζονται με το παλαιό περιβάλλον, την οικονομία, την τεχνολογία, την κοινωνική οργάνωση, την ιδεολογία κ.λπ.

Θέση και Παλαιοπεριβάλλον

Ο Νομός Πέλλας αποτελεί τμήμα της ευρύτερης γεωγραφικής και πολιτισμικής ενότητας της κεντροδυτικής Μακεδονίας, της οποίας τα όρια αποτελούν ο Αξιός στα ανατολικά και ο Αλιάκμωνας στα νοτιοδυτικά. Τόξο από ορεινούς όγκους περιβάλλει το νομό. Ο Βόρρας και η Τζένα δεσπόζουν στα βόρεια, το Πάικο στα ανατολικά και το Βέρμιο στα δυτικά. Στο άνοιγμα του ορεινού αυτού τόξου απλώνεται η εύφορη πεδιάδα των Γιαννιτσών, που αποτελεί τον πυρήνα της Κεντρικής Μακεδονίας. Ως την περίοδο του Μεσοπολέμου μεγάλο τμήμα της καταλάμβανε η ομώνυμη λίμνη. Η εικόνα αυτή μεταβλήθηκε ριζικά με την αποξήρανση της λίμνης.

Το Αρχοντικό βρίσκεται στο ΒΑ άκρο της σημερινής, εκτεταμένης, εύφορης πεδιάδας των Γιαννιτσών και πλαισιώνεται από χαμηλούς λοφίσκους, που κλιμακώνονται ομαλά μέχρι τους πρόποδες του Πάικου. Πρόσφατες γεωλογικές μελέτες, που έγιναν από ειδικούς επιστήμονες του Α.Π.Θ. στη γύρω περιοχή, έδειξαν ότι στην περίοδο της Προϊστορίας ο οικισμός του Αρχοντικού είχε ιδρυθεί σε λόφο, ο οποίος απείχε περίπου 5 χλμ. Από τη θάλασσα που βρισκόταν στα νότια του. Ο λόφος του οικισμού υψωνόταν στις παρυφές μιας ευρύτερης ημιλοφώδους ζώνης, την οποία διέτρεχαν χείμαρροι, που κατέβαιναν από το Πάικο από τα βόρεια προς τα νότια. Ανάμεσα στο χαμηλό αυτό λοφώδες ανάγλυφο και στη θάλασσα παρεμβαλλόταν ένα πεδινό τμήμα πλάτους 2 περίπου χλμ.

Η μετάβαση προς την παράκτια ζώνη θα πρέπει να γινόταν με τρόπο ομαλό, καθώς διαπιστώθηκε πως το βάθος της θάλασσας νότια του Αρχοντικού πρέπει να ήταν σχετικά μικρό και ο πυθμένας της να παρουσίαζε μικρές και ήπιες κλίσεις, 'ίσως δεν θα έπρεπε να αποκλειστεί και μια πλατιά ενδοπαλιρροιακή ζώνη, όπου αναπτύσσονταν ρηχά υφάλμυρα έλη. Η σχέση του οικισμού με τη θάλασσα επιβεβαιώνεται και από την ανέρευση μεγάλου αριθμού θαλασσίων οστρέων του τύπου *Cerastoderma Edule* που χρησιμοποιήθηκαν για τη διατροφή των κατοίκων.

Αλλά και η παλυνολογική έρευνα, δηλαδή η μελέτη της γύρης από στρώματα του οικισμού, έδειξε πως το περιβάλλον ήταν παράκτιο-παραποτάμιο με σαφείς ενδείξεις για τη γειτνίαση των γλυκών-υφάλμυρων υδάτων και βαλτωδών εκτάσεων. Αναγνωρίστηκαν κάποια είδη δένδρωδών φυτών, όπως Πεύκων, Δρυών, Πουρναριού, Ακρεύθου-Αγριοκυπάρισσου, Πλατανιών αλλά και κάποιων Πωδών, όπως Αγρωστωδών, Asteraceae, Amaranthaceae-Chenopodiaceae, Plantago, Typha-Sparganium και παρασίτων.

Ο Οικισμός

Η ανασκαφική έρευνα αποκάλυψε στην κορυφή της τούμπας και στην ανατολική πλαγιά αλληπάλληλες φάσεις ενός οικισμού, που χρονολογούνται στο τέλος της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού και στη Μέση Εποχή του Χαλκού με βάση μιας σειράς ραδιοχρονολογήσεων (2.300-1.600 ή και αργότερα). Η περίοδος αυτή είναι ελάχιστα γνωστή στη Μακεδονία

Στην κορυφή της τούμπας αναγνωρίστηκε η νεότερη φάση που ανήκουν σπίτια με λιθινα θεμέλια, τα περισσότερα κατεστραμμένα. Στην ανατολική πλαγιά αποκαλύφθηκε μια παλιότερη φάση κατοίκησης που είχε καταστραφεί από φωτιά. Εδώ σε μια έκταση 200 τ.μ. αποκαλύφθηκαν 5 σπίτια πασσαλόπηκτα, το ένα δίπλα στο άλλο και με κοινό

Αρχαιολογικοί Χωροί Πελλας

προσανατολισμό. Ήταν κτισμένα με πασσάλους, στοιβαχτό πηλό, κλαδιά και καλάμια. Οι κατασκευές και τα ευρήματα που βρέθηκαν μέσα σε αυτά, δίνουν μια ζωντανή εικόνα για τα προϊστορικά νοικοκυριά του τέλους της πρώιμης Εποχής του Χαλκού (2.300-1.900 π.Χ.).

Πάνω στα δάπεδα των σπιτιών βρέθηκαν πήλινες κατασκευές, μικροί θολωτοί φούρνοι, ανοιχτές εστίες, πάγκοι εργασίας, αποθηκευτικές θήκες που εξυπηρετούσαν στο μαγείρεμα, την αποθήκευση, την προετοιμασία τροφής, το ζέσταμα και το φωτισμό. Ακόμη βρέθηκαν κατασκευές που θα πρέπει να χρησίμευαν στο μαγείρεμα με τον ατμό, έναν τύπο που για πρώτη φορά ανακαλύπτεται στη μακεδονία. Η πυροτεχνολογία των κατασκευών αυτών αποτελεί το αντικείμενο ειδικής έρευνας.

Μέσα στα σπίτια βρέθηκε ένας μεγάλος αριθμός από πήλινα αγγεία, σπασμένα αλλά και πολλά ακέραια, πράγμα ασυνήθιστο σε προϊστορικές ανασκαφές. Αυτά είναι φτιαγμένα με το χέρι και παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία σχημάτων, που υποδηλώνουν διαφορετικές χρήσεις. Αγγεία εξαιρετικής ποιότητας με επιφάνεια σκουρόχρωμη, καλά γυαλισμένη και ψηλές λαβές για υγρά, άλλα αγγεία με χονδρά τοιχώματα για τη φύλαξη υγρών ή στερεών προϊόντων ή ακόμα αγγεία για το μαγείρεμα. Οι κάτοικοι του Αρχοντικού κατασκεύαζαν εργαλεία από πέτρα, κόκαλο, πηλό και τα χρησιμοποιούσαν για πελέκια, δρεπάνια, ξέστρα, μαχαίρια κ.λπ.

Η υφαντική πρέπει να ήταν από τις κύριες ασχολίες τους. Όπως δείχνουν τα σφονδύλια και τα βαρίδια που βρέθηκαν μέσα στα σπίτια. Οι κάτοικοι του Αρχοντικού ήταν γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Οι ποσότητες από τους απανθρακωμένους σπόρους και οστά ζώων, που βρέθηκαν στα σπίτια και εξετάστηκαν από ειδικούς επιστήμονες έδειξαν ότι οι κάτοικοι του Αρχοντικού καλλιεργούσαν σιτάρι, κριθάρι, όσπρια, μάζευαν βελανίδια, έτρεφαν αιγοπρόβατα και γουρούνια και κυνηγούσαν ελάφια. Παράλληλα όμως εκμεταλλεύονταν τη θάλασσα, όπως δείχνουν οι μεγάλες ποσότητες από όστρεα.

Όλα αυτά ξεδιπλώνουν μια ουσιαστική πτυχή της ζωής των ανθρώπων που έζησαν εδώ και 4000 χρόνια πριν την εποχή μας. Φωτίζουν ένα κομμάτι της προσωπικής τους ζωής, τον καθημερινό μόχθο μέσα στο σπίτι και τις καθημερινές φροντίδες της διαβίωσης τους.

Κατά την πρώτη ανασκαφική περίοδο επιχειρήθηκε η διερεύνηση του στρωματογραφικού προφίλ της τούμπας. Για το λόγο αυτό στη νότια, απότομη πλαγιά ανοίχτηκαν 8 κλιμακωτές τομές διαστάσεων 3Χ2μ.. Τα μέχρι στιγμής ανασκαφικά δεδομένα δείχνουν ότι οι παλιότερες ενδείξεις κατοίκησης ανάγονται στην Ύστερη Νεολιθική Εποχή. Κεραμική της περιόδου αυτής διαπιστώθηκε στα χαμηλότερα σκάμματα του τομέα που βρίσκονται προς τις υπώρειες της τούμπας. Ωστόσο είναι πιθανό η πρώτη εγκατάσταση στη θέση να ξεκίνησε σε προγενέστερες περιόδους, αφού η ανασκαφή δεν έφτασε ακόμα μέχρι το φυσικό βράχο.

Από τη δεύτερη ανασκαφική περίοδο η έρευνα επικεντρώθηκε στην ομαλή και εκτεταμένη κορυφή της τούμπας και στην ανατολική πλαγιά της. Στόχος υπήρξε ο εντοπισμός και στη συνέχεια η οριζόντια παρακολούθηση των φάσεων της Εποχής του Χαλκού ώστε να γίνει κατανοητός ο τρόπος ανάπτυξης του οικισμού και η οργάνωση του χώρου.

Αρχαιολογικοί Χωροί Πελλας

Στην κορυφή και την ανατολική πλαγιά της τούμπας η ανασκαφική έρευνα αποκάλυψε δύο κύριες οικιστικές φάσεις, με υποφάσεις που αντιστοιχούν σε δύο ευρύτερες, χρονικές περιόδους οι οποίες χαρακτηρίζονται ως φάση Α και φάση Β.

Στην κορυφή αναγνωρίστηκε η νεότερη φάση Α, η οποία χαρακτηρίζεται από οικήματα που είχαν λίθινα θεμέλια κατασκευασμένα από αδρές πέτρες χωρίς συνδετικό υλικό. Τα περισσότερα είναι κατεστραμμένα από μεταγενέστερες επεμβάσεις στο χώρο. Ένα μόνο σώζεται σε αρκετά καλή κατάσταση. Πρόκειται για ένα μονόχωρο, σχεδόν ορθογώνιο κτήριο με προσανατολισμό ΒΔ προς ΝΑ. Από το κτήριο αυτό σώζεται μόνο η λιθόκτιστη θεμελίωση του βόρειου, νότιου και δυτικού τοίχου του, ενώ το ΝΑ τμήμα του έχει καταστραφεί εντελώς από τις ρίζες του δένδρου. Ο εσωτερικός χώρος που ορίζουν αυτοί οι 3 τοίχοι έχει πλάτος 4 μ. και μήκος 5 μ.. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν πεσμένες, μικρές, αδρές πέτρες οι οποίες προφανώς προέρχονταν από τους τοίχους καθώς και αρκετή ποσότητα κεραμικής και λίγα κινητά ευρήματα.

Η Ρωμαϊκή Αποικία της Πέλλας

Μετά την αιφνίδια καταστροφή της Πέλλας από σεισμό, η ελληνιστική πόλη εγκαταλείφθηκε και μεταφέρθηκε δυτικά σε νέα θέση, όπου το 30 π.Χ. ο Οκταβιανός ίδρυσε τη ρωμαϊκή αποικία της Πέλλας, γνωστή ως Colonia Pella. Η κατοίκηση συνεχίστηκε και κατά την Παλαιοχριστιανική Εποχή, όπως μαρτυρούν η οχυρωματική περίβολος και τα κινητά ευρήματα.

Η Ρωμαϊκή Αποικία της Πέλλας. *Μαρμαροθέτημα Νάρθηκα Παλαιοχριστιανικής Βασιλικής Νέας Πέλλας*

Η πρόσφατη ανασκαφική έρευνα αποκάλυψε βόρεια «των Λουτρών του Μεγάλου Αλεξάνδρου» έναν μεγαλοπρεπή ναό διαστάσεων 42,50 X 20,20μ.. Ακολουθεί τον τύπο της τρίκλιτης ξυλόστεγης βασιλικής με νάρθηκα, εξωνάρθηκα και αίθριο. Ο ναός ιδρύθηκε στο δεύτερο μισό του 5ου αιώνα και καταστράφηκε στις αρχές του 7ου αιώνα. Εντασσόταν σε ένα ευρύτερο μνημειακό συγκρότημα, το οποίο περικλειόταν από οχυρωματική περίβολο. Έφερε περίτεχνη επιδαπέδια διακόσμηση από ωραίο, πολύχρωμο μαρμαροθέτημα και ψηφιδωτό με γεωμερικό θεματολόγιο. Δεν γνωρίζουμε την ακριβή αιτία της καταστροφής του. Ήταν όμως αιφνίδια και ισχυρή, ίσως να προήλθε από σεισμό. Το μνημειακό συγκρότημα συνέχισε να χρησιμοποιείται και μετά την καταστροφή με οικιστική όμως και όχι λατρευτική χρήση ενώ ο μονόχωρος ναΐσκος που αποκαλύφθηκε δυτικά της βασιλικής χρονολογείται στην Υστεροβυζαντινή Εποχή.

Τα Λουτρά του Μεγάλου Αλεξάνδρου

Στην είσοδο του χωριού της Νέας Πέλλας πλάι στην Εγνατία Οδό βρίσκονται «τα Λουτρά του Μεγάλου Αλεξάνδρου». Όμως η θέση και η μεγάλη δεξαμενή δεν συνδέονται με το Μακεδόνα βασιλέα αλλά αποτελούσαν τμήμα ενός ρωμαϊκού υδρόμυλου της Colonia Pella. Η γοητευτική ονομασία δόθηκε κατά τους νεότερους χρόνους, όταν στην περιοχή ανέβλυζαν πηγές, οι οποίες σχημάτιζαν περίξ της δεξαμενής μικρούς καταρράκτες. Εδώ έρχονταν οι κάτοικοι και έκαναν τις ευχές τους ρίχνοντας ένα νόμισμα για καλοτυχία. Όταν στις αρχές της δεκαετίας του 1960 η Νομαρχία Πέλλης σε συνεργασία με τις κοινότητες της Πέλλας και της Νέας Πέλλας προχώρησαν σε καθαρισμό της δεξαμενής, ανασύρθηκαν 20 κιλά νομισμάτων διαφόρων εποχών, 20 κιλά ευχών εναποτιθέμενων στο παγανιστικό έθιμο της ρίψης μετάλλου. Όταν στέρεψαν οι πηγές, στέρεψε ο μύθος και παύτηκε το έθιμο.

Η Ρωμαϊκή Αποικία της Πέλλας. *Τα Λουτρά του Μεγάλου Αλεξάνδρου*

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Πέλλας

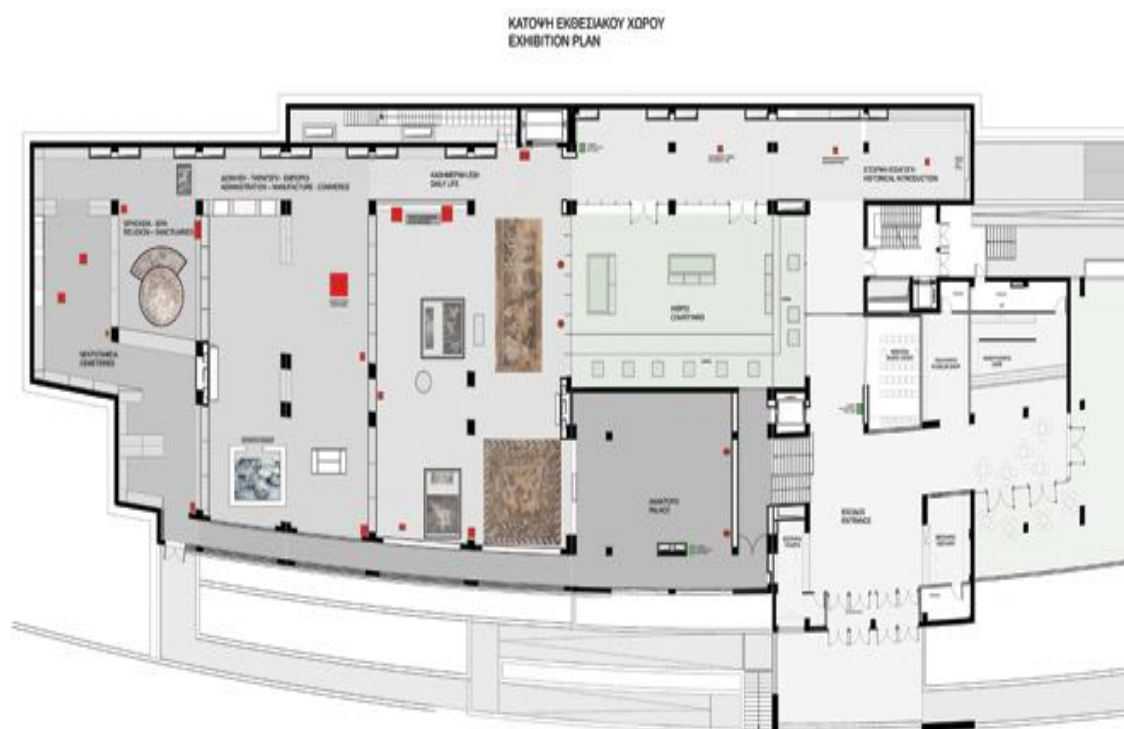
Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Πέλλας βρίσκεται δυτικά του σύγχρονου οικισμού, στο βορειοανατολικό τμήμα του επισκέψιμου αρχαιολογικού χώρου. Οι διακριτικοί όγκοι, οι λιτές γραμμές του κτηρίου είναι απόλυτα προσαρμοσμένοι στη μορφολογία του εδάφους.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Πέλλας. *Οι διακριτικοί όγκοι, οι λιτές γραμμές του κτηρίου είναι απόλυτα προσαρμοσμένοι στη μορφολογία του εδάφους.*

Αρχαιολογικοί Χωροί Πέλλας

Το Μουσείο της Πέλλας βρίσκεται στις νοτιοανατολικές υπώρειες του λόφου του ανακτόρου, στο βορειοανατολικό τμήμα του επισκέψιμου αρχαιολογικού χώρου, σε άμεση γειτνίαση με το σύγχρονο οικισμό ανατολικά. Αποτελεί τη φυσική κατάληξη του επισκέπτη του αρχαιολογικού χώρου, όπου αυτός έχει τη δυνατότητα να ανασυνθέσει τα αρχαιολογικά στοιχεία που του παρείχαν τα μνημεία κατά την περιήγησή του και να κατανοήσει τις ποικίλες πτυχές της καθημερινής, αλλά και της δημόσιας ζωής της μακεδονικής πρωτεύουσας. Γι' αυτό και οι θεματικές ενότητες της έκθεσης εναρμονίζονται με τους ανασκαφικούς τομείς του χώρου, χωρίς να είναι αποκομμένες ή μια από την άλλη. Καθώς είναι χωροθετημένες σε διαφορετικά επίπεδα, που αντιστοιχούν στο εδαφικό ανάγλυφο του χώρου, εξασφαλίζεται η συνεχής οπτική επαφή του επισκέπτη με όλες σχεδόν τις θεματικές ενότητες, αλλά και τον ίδιο τον αρχαιολογικό χώρο, μέσω των ανοιγμάτων-παραθύρων του κτιρίου. Το ορθογώνιο αίθριο του κτιρίου αποτελεί αναφορά στην κεντρική περίστυλη αυλή των οικιών της Πέλλας.

Η κάτοψη του κτιρίου

Στην ενότητα της ενημέρωσης παρέχονται στον επισκέπτη μέσα από κείμενα, φωτογραφίες, χάρτες, σχέδια και μια μεγάλη μακέτα του αρχαιολογικού χώρου τα απαραίτητα στοιχεία για την γνωριμία του με την Πέλλα: τη γεωμορφολογική εξέλιξη της περιοχής, ιστορικά στοιχεία για την πόλη και τις ανασκαφές, για το πολεοδομικό σύστημα και τις οχυρώσεις. Την ταυτότητα της πόλης βεβαιώνουν ενεπίγραφες κεραμίδες οροφής με το όνομά της (ΠΕΛΛΗΣ), ενώ τις ιστορικές της φάσεις εκπροσωπούν επιλεγμένα νομίσματα από τις ανασκαφές διαφόρων χώρων, κοπές μακεδόνων βασιλέων (από τον Αλέξανδρο Α' ως τον Περσέα), αλλά και των χρόνων μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση του 168 π.Χ.

Το πρώτο έκθεμα που υποδέχεται τον επισκέπτη είναι η κεραμίδα οροφής που φέρει το όνομα «ΠΕΛΛΗΣ». Ακολουθεί η κάτοψη του αρχαιολογικού χώρου, όπου ο επισκέπτης

Αρχαιολογικοί Χωροι Πέλλας

με διαδραστικό τρόπο αντιλαμβάνεται και κατανοεί την ανάπτυξη της πόλης. Στη συνέχεια, η μαρμάρινη κεφαλή του Αλεξάνδρου Γ' και το μαρμάρινο αγαλμάτιο του Αλεξάνδρου-Πάνα οδηγούν τον επισκέπτη στο κύριο τμήμα του μουσείου.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Πέλλας. Η μαρμάρινη κεφαλή του Αλεξάνδρου Γ'.

Οι συλλογές αναπτύσσονται σε θεματικές ενότητες (καθημερινή ζωή, δημόσια ζωή, δημόσια ιερά, νεκροταφεία). Από τον εξώστη του ορόφου ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να περιεργασθεί τα εκθέματα από ψηλά.

Το ορθογώνιο αίθριο, οικείο στον επισκέπτη από τις περίστυλες αυλές των ελληνιστικών οικιών, προσφέρει στα εκθέματα το φυσικό φως φιλοξενώντας παράλληλα αρχιτεκτονικά μέλη, γλυπτά, επιτύμβιες και αναθηματικές στήλες.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Πέλλας αποτελεί ένα νέο όσο και σύγχρονο μουσείο. Η μουσειολογική του πρόταση και οργάνωση, οι βοηθητικοί χώροι, η σύνδεση του με τον αρχαιολογικό χώρο (ο επισκέπτης του αρχαιολογικού χώρου καταλήγει στο μουσείο όπου και ολοκληρώνει τη γνώση του για τον ελληνιστικό πολιτισμό της Πέλλας) και κυρίως η σπουδαιότητα των μόνιμων συλλογών του το ορίζουν ως ένα σημαντικό μουσείο και την επίσκεψη του μια εμπειρία που δεν θα πρέπει να παραληφθεί.

Φωτοθήκη

Ισόγειο Αρχ/κού Μουσείου Πέλλας: Αίθουσα με ποικίλο εποπτικό υλικό για την εξοικείωση του επισκέπτη με τον αρχαιολογικό χώρο, τη διαχρονική εξέλιξη και την ιστορία της περιοχής της Πέλλας.

Αποκατάσταση τοίχου διώροφης οικίας με πολύχρωμα κονιάματα.

Οπισθότυπος χρυσού τετάρτου στατήρα Φιλίππου Β, 340-328 π.Χ

Μαρμάρινο αγαλμάτιο ιππέα. Ελληνιστική εποχή.

Εμπροσθότυπος χρυσού στατήρα Φιλίππου Β΄ με δαφνοστεφανωμένη κεφαλή του Απόλλωνα, 340-328 π.Χ.

Εμπροσθότυπος αργυρού νομίσματος Δυρραχίου με μορφή αγελάδας σε θηλασμό και το όνομα του άρχοντα Καλλικράτη επάνω. 200-30 π.Χ.

Ενσφράγιση κεραμίδα οροφής με το όνομα της πόλης: ΠΕΛΛΗΣ, αδιαμφισβήτητο τεκμήριο της ταύτισης του αρχαιολογικού χώρου με την πρωτεύουσα των Μακεδόνων

Χρυσές χάνδρες περιδεραιίου. Β΄μισό του 4ου αι. π.Χ.

Χρυσό περίαπτο. Β΄ μισό του 4ου αι. π.Χ.

Χάλκινο αγαλμάτιο του θεού Ποσειδώνα, που κρατούσε τρίαινα. Αντιγράφει γνωστό τύπο αγάλματος του θεού, που φιλοτέχνησε ο Λύσιππος. Ελληνιστική εποχή.

Αρχαιολογικοί Χωροί Πελλας

Ψηφιδωτή διακόσμηση δαπέδου αίθουσας συμποσίων της κατοικίας της Ελένης, με παράσταση του μύθου της απαγωγής της Ελένης από τον Θησέα. Η μορφή ταυτίζεται με την επιγραφή ΦΟΡΒΑΣ. 325-300 π.Χ.

Οπισθότυπος τετραδράχμου κοινού Μακεδόνων με ρόπαλο σε στεφάνι βελανιδιάς και κεραυνό αριστερά, 158-150 π.Χ.

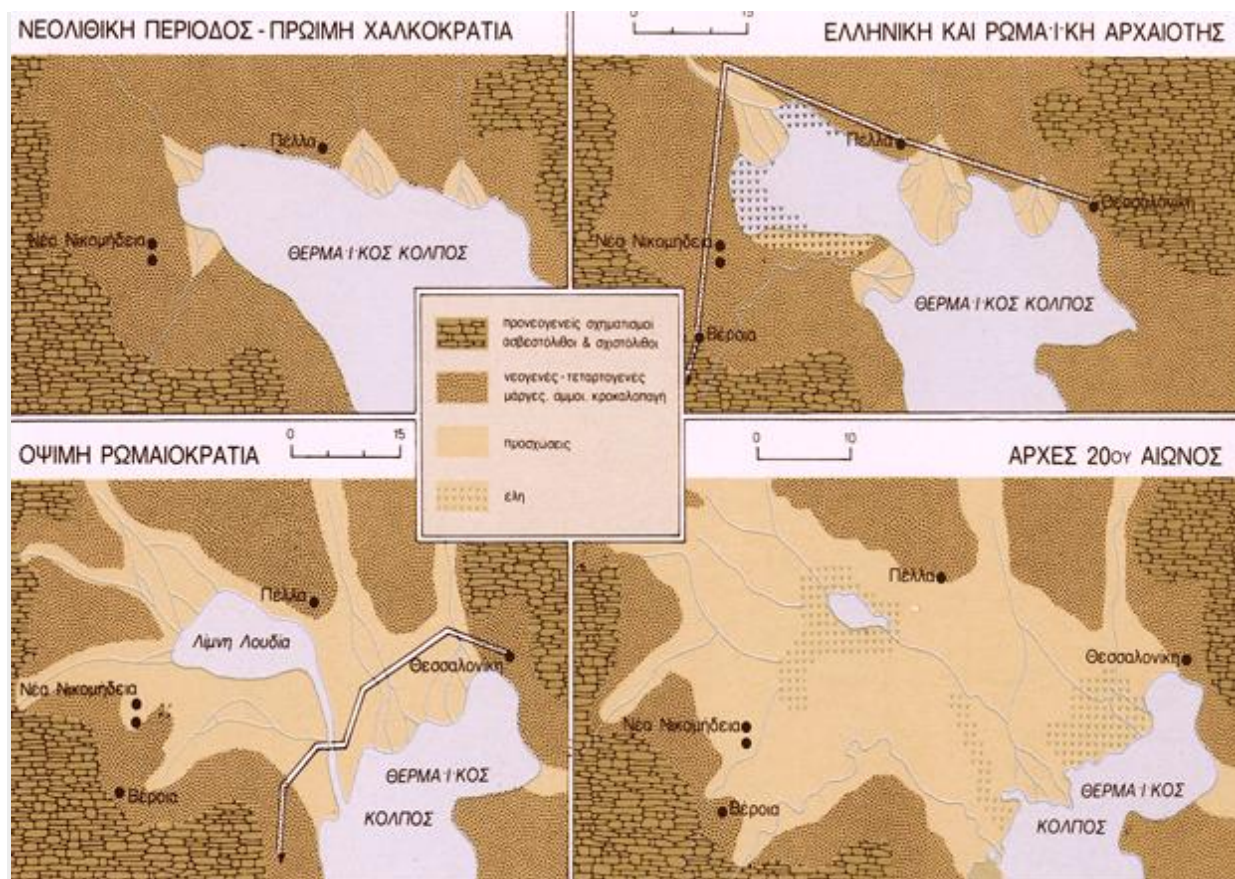

Ανάγλυφο γοργόνειο (κεφαλή της γοργόνας Μέδουσας) του «ωραίου τύπου». Μετά το 322 π.Χ

Μαρμάρινη ανάγλυφη ενεπίγραφη επιτύμβια αετωματική στήλη. Στήθηκε το 34 μ.Χ. όπως μας πληροφορεί η επιγραφή.

Αρχαιολογικοί Χωροί Πελλάς

Μεταβολές της ακτογραφίας στο μυχό του Θερμαϊκού κόλπου. Πηγή: Μακεδονία, 4000 χρόνια Ελληνικής Ιστορίας και Πολιτισμού. Εκδοτική Αθηνών.

Οπισθότυπος χρυσού τετάρτου στατήρα Φιλίππου Β, 340-328 π.Χ